

Henryk Stawniak

"Jurisprudencia matrimonial de los tribunales eclesiásticos españoles",
ed. Juan L. Acebal Lujan y Federico
R. Aznar Gil, Salamanca 1991 :
[recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 36/3-4, 189-190

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i literaturze przedmiotu. Komentarze zyskały na wartości przez uwzględnienie aspektów historycznych, które przeplatając się z rzeczowym wyjaśnieniem, ułatwiają pełniejsze odczytanie norm współczesnego prawa. Ponadto tom w wielu zagadnieniach uwzględnia prawo partykularne włoskie kościelne i cywilne. Opracowanie może zbyt mały akcent kładzie na duszpasterski aspekt norm.

Wydaje się, że publikacja będzie służyła pomocą wielu grupom. Sięgną zapewne po nią wykładowcy, studiujący prawo kanoniczne oraz pracownicy urzędów kościelnych. Każdy nowy komentarz do kodeksu należy przyjmować z życzliwością i wdzięcznością, ponieważ ich wielkość (wprawdzie ilość nie przechodzi w jakość) ułatwia rozwiązywanie trudnych spraw i pozwala zorientować się o poglądach poszczególnych kanonistów.

Ks. Henryk Stawniak SDB

Jurisprudencia matrimonial de los tribunales eclesiacos espanoles.

Editores: Juan L. Acebal, Lujan y Federico, R. Aznar Gil, Salamanca 1991, ss. 483

Jurisprudencja rotalna, a także doświadczenie sędownicze innych sądów kościelnych mają doniosłe znaczenie z kilku względów. Najpierw jest to praktyczne stosowanie prawa przez konkretną instancję sądową. Dalej wyrok sądowy, mimo że, – zgodnie z kanonem 16 § 3, wiąże jedynie osoby oraz dotyczy spraw, dla których został wydany – to jednak ma znaczenie praktyczne i doktrynalne. Orzekanie bowiem w konkretnych sprawach kreuje pewien kierunek rozstrzygania spraw. Następnie trzeba przypomnieć fakt, iż jurisprudencja jest jednym ze sposobów uzupełnienia luki prawnej. Kanon 19 stanowi: „Jeśli w określonej sprawie brak wyraźnej ustawy, powszechnej lub partykularnej, albo prawa zwyczajowego, sprawa – z wyjątkiem karnej – winna być rozstrzygnięta, z uwzględnieniem ustaw wydanych w podobnych sprawach, ogólnych zasad prawnych z zachowaniem słuszności kanonicznej, jurysprudencji (podkreśl. H.S.), praktyki Kurii Rzymskiej oraz powszechnej i stałej opinii uczonych”. Wymieniona przez prawodawcę jurisprudencja stanowi jeden ze sposobów wypełnienia luki w prawie. Między rokiem 1917 a 1983 rzeczywiście jurisprudencja, zwłaszcza rotalna, była czynnikiem wypełniającym lukę oraz aktualizującym i pogłębiającym prawo małżeńskie w wielu punktach. Typowym przykładem rezultatu takiego działania jest sformułowanie kanonów 1095 i 1098 obecnego kodeksu. Także i po wydaniu nowego kodeksu istnieje potrzeba doprecyzowania poprzez doktrynę i praktykę niektórych ogólnych pojęć. Ten obowiązek spoczywa przede wszystkim na Rocie Rzymskiej, której wyroki mają zgodnie – z konstytucją *Pastor bonus* – przyczynić się do ujednoczenia wyrokowania i służyć jako wzór dla sądów niższych instancji. Ale także jurisprudencja innych sądów kościelnych ma znaczenie dla aplikowania prawa małżeńskiego. Ich wyroki też zasługują na uwagę.

Publikowanie niektórych wyroków przez Rotę Rzymską jest ze wszech miar pożyteczne. Coraz częściej pojawiają się również orzeczenia innych sądów kościelnych w postaci książkowej.

Przykładem takiej działalności jest prezentowana publikacja. Dotyczy ona sądów hiszpańskich. (Nie jest to pierwsze dzieło tego typu w Hiszpanii). Opracowanie zawiera

25 wyroków bardziej reprezentatywnych, ferowanych przez ponensów cieszących się dużym autorytetem (18 osób). Większość orzeczeń pochodzi z sądu rotalnego przy nuncjaturze apostołskiej w Madrycie. Wszystkie wyroki zapadły już po ukazaniu się nowego kodeksu.

Gdy chodzi o metodologię tej pracy, to wyroki są uszeregowane w grupy tytułów nieważności według porządku kodeksowego. Każdy z rozdziałów zawiera najpierw wprowadzenie doktrynalne do tytułu z którego jest orzekana nieważność małżeństwa, sygnalizuje się inne wyroki z tego tytułu i podaje się literaturę bardziej reprezentatywną. Dalej się opisuje konkretną sprawę z wyrokiem i krótkim komentarzem. Na końcu dzieła zamieszczono ogólną bibliografię dotyczącą prawa małżeńskiego i indeksy. Pierwszy z nich ukazuje kanony kodeksu z 1917 r, cytowane w pracy, drugi zawiera analogiczne kanony nowego ustawodawstwa. Trzeci indeks zawiera cytowane w pracy wyroki Roty Rzymskiej, a czwarty Roty Hiszpańskiej. Piąty dotyczy autorów. Ostatni z indeksów jest indeksem rzeczowym.

Gdy chodzi o tytuły nieważności w orzekanych sprawach to są one następujące: – przeszkoda węzła małżeńskiego (1 wyrok); – defekt rozeznania oceniającego (2 wyroki); – brak wolności wewnętrznej (6 wyroków); – error redundans (1 wyrok); symulacja częściowa: a) wykluczenie nierozzerwalności, b) wykluczenie wierności, c) wykluczenie potomstwa (wszystko po 1 wyroku); symulacja całkowita (2 wyroki); przymus (1 wyrok); rozwiązanie małżeństwa z tytułu jego niedopełnienia (1 wyrok); rozwiązanie małżeństwa ze względu na korzyść wiary (1 wyrok).

Różnorodność tytułów nieważności poruszanych w tej publikacji wzbudza zainteresowanie. Nie wydaje się celowym omawiać w krótkiej recenzji, poszczególne sprawy. Należy jednak podkreślić fakt, iż najwięcej sentencji odnosi się do kanonu 1095 nr 2 i 3. Stanowią one rzeczywiście najczęstsze tytuły aktualnie rozpatrywanych przypadków. Warto również zauważyć w nazewnictwie tytułów rozdzielenie defektu rozeznania oceniającego (*Defecto de discretio de iudicio*) od braku wolności wewnętrznej (*Falta de Libertad interna*). Wspomniane tytuły odnoszą się do nr 2 kanonu 1095. Zwykle też w komentarzu używa się słów *defecto o falta*, natomiast w tytułach spraw w pierwszym przypadku mówi się o defekcie, a w drugim o braku.

Prezentowana publikacja określa zarówno kierunek jurysprudencji hiszpańskiej w niektórych do końca niedopracowanych zagadnień, jak i jest przykładem skali złożoności spraw wynikających z przenikania się różnych wyznań, obrządków i kultur w tym kraju. Wydaje się, że książka może być użyteczna w sądach kościelnych. Może służyć sędziom, obrońcom węzła, adwokatom i biegłym. Dla studiujących lub wykładających współczesne prawo małżeńskie materialne i procesowe może również stanowić pomoc. Uczy ona jak rozumieć trudny kanon 1095 i może być odniesieniem w ćwiczeniach z prawa procesowego przy opracowywaniu wyroków.

Ks. Henryk Stawniak SDB

Luigi Chiappetta. Il matrimonio nella nuova legislazione canonica e concordatoria. Manuale giuridico-pastorale, Edizioni Dehoniane Roma 1990, ss. IX + 910.

Problematyka małżeńska, zawierając w sobie między innymi problemy filozoficzne, estetyczne, antropologiczne, socjologiczne, ekonomiczne, teologiczne, pastoralne, prawne itp., interesuje wielu i jest badana pod różnyk kątem. Sprawami małżeństwa od